VINCENZO DIMECH U VINCENZO BUGEJA: ŻEWĠ ARTISTI MARBUTIN MAL-FURJANA

Dr Oliver Friggieri, B.A., M.A., Ph.D.

Żewġ ismijiet li għandhom post prominenti fil-ġrajja kulturali tal-Furjana huma l-iskultur li ħadem l-istatwa ta' San Publju, u l-kompożitur li kiteb iż-żewġ antifoni tal-qaddis u mużika oħra marbuta mal-festa. Huma t-tnejn persunaġġi li għandhom il-prominenza tagħhom fl-istorja artistika Maltija ta' żmienhom, u għalhekk il-Furjana tista' tgħid li ħadet sehem mill-aħjar f'dak li setgħet toffri l-iskultura u l-mużika tas-seklu l-ieħor.

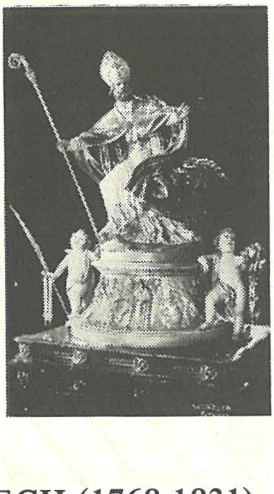

VINCENZO DIMECH (1768-1831)

Vincenzo Dimech twieled fil-Belt Valletta fid-29 ta' Ġunju 1768 minn Francesco Dimech u martu Siniforosa, u tgħammed l-għada fil-knisja ta' San Duminku, Valletta. Jingħad li missieru kien jaħdem ta' skultur u għalhekk hu beda l-ewwel taħriġ fl-arti taħt it-tmexxija tiegħu, u mbagħad jingħad li ssokta jistudja f'Napli. Huwa miet fil-Belt Valletta fit-2 ta' Frar 1831 u ndifen fiċ-ċimiteru tal-knisja ta' Santa Tereża, Bormla.

Dimech iddistingwa ruħu bħala wieħed mill-iskulturi Maltin ewlenin ta' l-ewwel nofs tas-seklu dsatax, meta ngħata wħud mill-aqwa xogħlijiet uffiċjali ta' skultura li saru.

It-tradizzjoni Furjaniża temmen li Dimech ħadem l-istatwa ta' San Publju fl-ewwel post li hemm fi Triq il-Miratur (illum nru 57, u qabel 55 Strada Miratore), kantuniera bil-bieb nru 11, Triq San Publju. Jingħad li kien imdorri jixrob l-inbid li jnewlulu minn waqt għal ieħor il-Furjaniżi hu u jaħdem l-istatwa (għalkemm kellu uffiċċju tiegħu fil-belt). Safejn hu magħruf, u fin-nuqqas ta' dokument miktub, datazzjoni ta' l-istatwa tistrieħ fuq dak li jingħad minn persuni li jsostnu li lemħu s-sena 1811 u l-inizjali V.D. imnaqqxin f'nofs l-iljun ta' l-istatwa meta dan inqasam bil-ħsara tal-gwerra fit-28 ta' April 1942, meta ntlaqtet il-knisja.

Iż-żewġ xhieda ewlenin li kitbu dan huma Antonio Agius (t. 1899) u E.S. Tonna (t. 1911). E.S. Tonna kiteb ukoll: "Dwar l-istess data Toni Caruana ('Il-Bomba'), li kien prokuratur tagħha, kien sab din id-data fil-ġnub ta' l-iljun meta dan infired mill-korp permezz tal-blast, u qalli huwa stess u wrieni fejn."

Skond Salvu Maggi (1904-1974), li ħalla xi tifkiriet miktubin ta' żmienu, l-istatwa nħadmet minn zokk kbir li jingħad li kien għamel xi żmien mitluq f'xi parti mill-port tal-Marsa wara li ddaħħal hemm mill-maltemp. Meta tnisslet l-idea ta' din l-istatwa, xi Fu... ...niżi tellgħuh b'festa u ħaduh fil-post fejn il-lum hu magħruf bħala l-"Welcome", il-kamra fejn Dimech kellu jibda x-xogħol. Waħda mill-idejn ma ħarġitx miz-zokk imsemmi u saret minn għuda barranija.

VINCENZO BUGEJA (1805-1860)

Vincenzo Bugeja twieled minn Pietru Pawl Bugeja u minn Antonia Pulis fid-29 ta' Ottubru 1805 fil-parroċċa ta' San Duminku, Valletta, u tgħammed l-għada. Mid-dokument ta' l-Arkivji tal-Kurja, *Stato libero di Vincenzo Bugeja 1842,* fost ħwejjeġ oħra nafu li għall-bidu ta' Frar 1829 telaq minn Malta lejn Napli fejn għadda madwar sentejn u nofs fil-Kulleġġ San Pietro a Majella jistudja l-mużika, u wara li għadda madwar xahar f'Messina, reġa' lura fil-gżira.

Fost ix-xogħlijiet tiegħu li m'humiex ta' xeħta reliġjuża ta' min isemmi **Lodoviska**, *"melodramma semi-serio da rappresentarsi nel Real Teatro di Malta,, per primo spartito nella primavera dell'anno 1832".* Bugeja hu importanti wkoll bħala Surmast tal-Kappella tal-Kattidral. Fost ix-xogħlijiet l-iżjed magħrufa tiegħu hemm l-antifona ta' San Publju, **O Melitae Digna Proles**, jew aħjar iż-żewġ interpretazzjonijiet mużikali magħrufin bħala "l-antifona l-antika" u "l-antifona l-ġdida", li fil-manuskritti tagħhom miżmumin fil-parroċċa tal-Furjana għandhom id-dati ta' l-1844 u ta' l-1860 rispettivament. Huwa miet il-Belt fl-20 ta' Ottubru 1860 fil-parroċċa ta' San Pawl, ta' 54 sena, u ndifen fil-Kattidral. Il-konferma li hu baqa' jaħdem mal-Kattidral sa mewtu toħroġ mill-Arkivji t'hemm stess li jgħidu li l-aħħar ħlas li ngħatalu, għaż-żmien Lulju-Ottubru 1860, kien ta' 106 skudi, 11-il tar u 6 grani. Ħuh Filippu, mużiċista hu wkoll, iffirma f'isem l-armla Antonia u wliedha. (Antonia Naudi, bint Salvatore u Anna Pulis li kienu miżżewġin u jgħammru fil-Furjana, kienet tiġi minnu bit-tieni grad ta' konsangwinita'; huma żżewġu fid-19 ta' Lulju 1842 fil-parroċċa ta' San Pawl, Valletta).

Deskrizzjoni qasira tal-mewt tiegħu hi mogħtija minn "L'ordine" (26/10/1860):

"Colla notte innanzi al XXI ottobre MDCCCLX spegnevasi un luminare dei nostri tempi. Era Vincenzo Bugeja che di anni LIV spiraca fra le calde lacrime e gli amplessi tremolanti di cinque figli, e fra i singulti di mille amici entrati in sollecitudine di una vita tanto preziosa. Confortato dalla Religione, egli con serenita' di animo riceveva da loro il piu' pietoso addio."

Minn Pietru Pawl, il-kompożitur li jibda t-tradizzjoni twila ta' din il-familja ta' mużiċisti, sa ibnu Vincenzo, u ħuh Filippo, u minn Rikard, (iben Vincenzo) sa Ċensinu, l-iben waħdani ta' Rikard, hemm katina sħiħa u kostanti ta' qraba mużiċisti; tul perjodu li jibda fit-tieni nofs tas-seklu tmintax u jasal sat-tieni nofs tas-seklu għoxrin din il-familja tat kontribut kbir lill-mużika Maltija. Bħalma jirrakkonta r-Rev. Salv Galea, li f'Ottubru 1972 waqqgħet f'idejh 'l-Kappella Bugeja, iż-żewġ antifoni **O Melitae Digna Proles** tħallew espressament lill-parroċċa tal-Furjana minn Ċensinu Bugeja, jumejn qabel ma miet, jiġifieri jumejn qabel ma hu, miżżewweġ bla tfal, għalaq il-perjodu twil u sabiħ mibdi minn bużnannuh Pietru Pawl, u li aktarx laħaq il-qofol tiegħu b'nannuh Vincenzo.